

4.8

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

**Ανέκαθεν
εκσυγχρονιστής,
κάποτε «αιρετικός»,
πάντα τολμηρός,
ένα σπάνιο είδος
Ελληνα—Ευρωπαίου
πολιτικού...**

Ο Κώστας Σημίτης δεν χρειάζεται ιδιαίτερες «συστάσεις». Ανήκει στο ΠΑΣΟΚ, σε ηγετικές θέσεις μάλιστα, από την δημιουργία του. Δεν το «ανακάλυψε» μετά το 1981. Και, σε αντίθεση με πολλούς άλλους ποτέ δεν έκρυψε τις διαφωνίες του. Τις οποίες, δυο φορές μάλιστα τις πλήρωσε ακριβά. Μια φορά πριν πάρει το ΠΑΣΟΚ την εξουσία, όταν διατύπωσε φιλοευρωπαϊκές απόψεις, όταν η θέση του Κινήματος ήταν όχι στην ΕΟΚ...

Με την άνοδο του ΠΑΣΟΚ στην εξουσία η άποψη Σημίτη δικαιώθηκε πλήρως και πανηγυρικώς!

Και μια δεύτερη φορά, τον Νοέμβριο του 1987, όταν ως υπουργός Εθνικής Οικονομίας διαφώνησε με την εγκατάλειψη της σταθεροποίησης και την υιοθέτηση προεκλογικής πολιτικής παροχών.

Οι μετέπειτα εξελίξεις, και η σημερινή οικονομική κρίση στην Ελλάδα, επίσης τον δικαίωσαν...

Επειδή πολλές φορές κατά το παρελθόν οι απόψεις μας συνέπεσαν με τις δικές του, μια συζήτηση μαζί του προβλέπονταν όντως ενδιαφέρουσα...

Και η γνωριμία μας μαζί του δικαίωσε τις προσδοκίες μας και την φήμη του...

Την φήμη ενός ανθρώπου προσγειωμένου, σύγχρονου, που μπορεί να διαφωνεί συνολικά χωρίς να καταδημαγωγεί ή να αδικεί τους αντιπάλους του, την φήμη ενός ανθρώπου που—επειδή έχει συγκροτημένο λόγο— δεν χρειάζεται ρητορικές υπερβολές ή φραστικές οξύτητες— την φήμη ενός ανθρώπου που μπορεί με τον πιο ήρεμο τρόπο να διατυπώνει τις πιο τολμηρές προτάσεις.

Αλλοτε υπαινικτικά, άλλοτε άμεσα, πάντα απερίφραστα...

—**Ερώτηση:** Κύριε Σημίτη, καλώς ήλθατε. Ας αρχίσουμε την συζήτηση με κάτι που εμάς, εδώ, μας απασχολεί περισσότερο: Κάθε μέρα που περνάει, μας δημιουργείται —και μας ενισχύεται— η εντύπωση, ότι στην Ελλάδα **δεν** πολυασχολούνται με τα προβλήματα που εμάς —από εδώ— μας φαίνονται **σπουδαιότερα**, και πιο **καθοριστικά** για το μέλλον της γενέτειρας, παρά κατατρίβονται με την ρουτίνα της καθημερινής πολιτικής αντιπαράθεσης. Που είναι και ανεξάντλητη καθώς φαίνεται...

Πώς **ιεραρχείτε** εσείς τα προβλήματα που καθορίζουν τον Ελληνισμό και την μοίρα του σήμερα;

Και πόσο **«εσωστρεφή»** θεωρείται την πολιτική ζωή στην Ελλάδα;

—**Απάντηση:** Έχετε δίκιο ότι η ελληνική πολιτική ζωή χαρακτηρίζεται από **εσωστρέφεια!**

Το κύριο θέμα που κυριαρχεί στην Ελλάδα είναι η αντιπαράθεση ανάμεσα στην (εκάστοτε) Κυβέρνηση και την Αντιπολίτευση, σ' όλους τους τομείς...

Ορισμένα βασικά προβλήματα για την Ελλάδα, όπως είναι η σχέση της με την **Ευρώπη**, η σχέση της με τα **Βαλκάνια**, ο τρόπος **εκσυγχρονισμού** της κοινωνίας της **δεν** απασχολούν την ελληνική κοινή γνώμη...

Ενώ πρόκειται για προβλήματα που θα έπρεπε να είναι αντικείμενο **εντατικής** και **ευρύτερης συζήτησης**...

Ομως, η πολιτική αντιπαράθεση που διεξάγεται στην Ελλάδα σήμερα αφορά και θέματα που έχουν ζωτική σημασία για το μέλλον της ελληνικής κοινωνίας!

Για παράδειγμα:

—Με ποίο τρόπο θα οργανωθεί η ελληνική κοινωνία για να είναι πιο **ανταγωνιστική**...

—Με ποίο τρόπο θα οργανωθεί, για να είναι πιο **δημοκρατική** και **δίκαιη**...

Τα ερωτήματα δεν τίθενται, βέβαια, στην σημερινή Ελλάδα με τον απλό αυτό τρόπο, αλλά μέσα από τις συζητήσεις για τα διάφορα νομοσχέδια που κατατίθενται και ψηφίζονται: Για τα **αναπτυξιακά** μέτρα, για την **κοινωνική ασφάλιση**, για το θέμα των **απεργιών**, για το θέμα της **δημόσιας τάξης**...

Υπάρχουν μερικά θέματα που απασχολούν άλλες χώρες, όπως η κρίση στον **Περσικό Κόλπο**, που είναι σημαντική μεν για την πορεία της Ελλάδας, όμως η συμμετοχή της χώρας μας στις αποφάσεις για τα προβλήματα αυτά **δεν** μπορεί να είναι καθοριστική...

Η ελληνική πολιτική θα πρέπει να έχει απόψεις, θα πρέπει ακόμα να **προωθήσει** διεθνώς τις απόψεις αυτές, ώστε να εξυπηρετήσει κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα εθνικά μας συμφέροντα, αλλά θα πρέπει να έχει και γνώση του περιορισμού των δυνατοτήτων της.

Ευρωπαϊκή διάσταση και Βαλκάνια

Κεντρικό θέμα για τις ελληνικές πολιτικές εξελίξεις τα υπόλοιπα χρόνια, πιστεύω ότι πρέπει να είναι η σχέση της Ελλάδας με τις υπόλοιπες **Ευρωπαϊκές** χώρες, η **ένταξη** της στις διαδικασίες ενοποίησης της Ευρώπης και η δημιουργία μιας Ευρώπης που θα **εγγυάται** την **ανάπτυξη** των χωρών του **Νότου**, την **αποφυγή** της ανάπτυξης «πολλών ταχυτήτων» στον ευρωπαϊκό χώρο, και την **εξασφάλιση** και στις μικρότερες χώρες **ίσων** δυνατοτήτων στην εξέλιξη της τεχνολογίας, της οικονομίας γενικότερα...

—**Ερ.:** Μια και μιλήσατε για την ευρωπαϊκή διάσταση, η οποία θα είναι και η καθοριστική για τα επόμενα χρόνια...

—**Απ.:** Μιλάω για αυτό, γιατί πρέπει να **αντιληφθούμε**, ότι η Ελλάδα είναι αυτή την στιγμή τμήμα ενός ευρύτερου συνόλου—της Ευρωπαϊκής Κοινότητας— και η συνολική

ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΜΕ ΤΟΝ ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ

Του ΧΡΥΣΑΝΘΟΥ ΛΑΖΑΡΙΔΗ

πορεία αυτού του συνόλου θα καθορίσει και την πορεία της χώρας μας.

Πρέπει, λοιπόν, να έχουν **σαφή** αντίληψη **τί** θα κάνει αυτό το σύνολο, **πώς** θα προχωρήσει η Κοινότητα για να εξυπηρετήσουμε τα συμφέροντά μας...

Ερ.: Χαριτολογώντας κάποιος συνάδελφος, είχε πει πρόσφατα, ότι στα **Βαλκάνια** επικρατεί έκρηξη, έχουμε κάθε λόγο να ανησυχούμε, ανησυχούν **όλοι** οι άλλοι (ακόμα και έθνη που **δεν** βρίσκονται στην βαλκανική «γειτονιά») και στην Ελλάδα το **αγνοούν** το θέμα και ασχολούνται με το αν, το...«πλαφόν» του εκλογικού νόμου θα είναι 2% ή 3%!

Και ξαναγυρίζω σ' αυτό που εσείς αναφέρατε, την «ευρωπαϊκή διάσταση» της Ελλάδας, που αναφέρεται όλο και περισσότερο...

Επειδή τα Βαλκάνια, κατά κάποιο τρόπο, **«μεσολαμβάνουν»** γεωγραφικά ανάμεσα στην Ελλάδα και την υπόλοιπη Κοινοτική Ευρώπη, κι επειδή στα Βαλκάνια οι παλαιές «δεσμεύσεις» και οι παλαιοί «φραγμοί» που υπήρχαν καταργήθηκαν ή οσονούπω καταργούνται...

Πώς θα μπορούσε η Ελλάδα να αξιοποιήσει την υπέρβαση του ψυχρού πολέμου ειδικά στα Βαλκάνια, και πώς θα μπορούσε, ενισχύοντας αυτή την ευρωπαϊκή της διάσταση, να δημιουργήσει **«διαύλους** επικοινωνίας με την Ευρώπη», διαμέσου των βαλκανικών χωρών;

—**Απ.:** Η Ελλάδα πρέπει πάντα να προσπαθεί να έχει κάποιες **προνομιακές** σχέσεις με τους Βαλκάνιους γείτονες της! Η Ελλάδα πρέπει να ενδιαφέρεται για **σταθερότητα** στα Βαλκάνια και να φροντίζει πάντα και με την **δική** της πολιτική, και μέσω της Κοινότητας, να υπάρχουν οι προϋποθέσεις **Ειρήνης** και **οικονομικής** ανάπτυξης στην περιοχή.

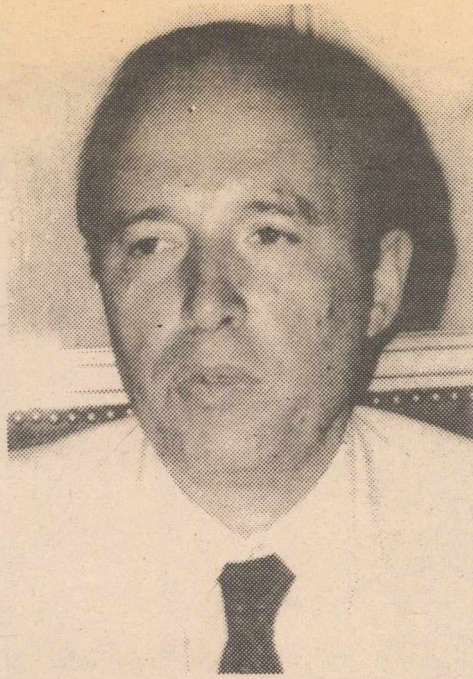
Είναι αλήθεια, ότι η **Γιουγκοσλαβία** βρίσκεται αυτή την στιγμή στο επίκεντρο μιας πολύ σοβαρής **κρίσης!** Υπάρχουν πολύ έντονοι ανταγωνισμοί των διαφόρων εθνότητων. Για να πούμε καθαρά, η χώρα αυτή απειλείται με **διάσπαση!**

Τώρα, ενδεχόμενη διάσπαση της Γιουγκοσλαβίας **δεν** μπορεί να μην έχει **επιπτώσεις** και για την Ελλάδα!

Η **Βουλγαρία**, επίσης, έχει πολύ έντονη οικονομική κρίση, ενώ η πορεία της δημοκρατικοποίησης συναντά συνεχώς προβλήματα, οι σχέσεις της Βουλγαρίας με την Τουρκία είναι πάντα **προβληματικές**...

Πρέπει και σε σχέση με την Βουλγαρία η Ελλάδα να φροντίζει να **αποτραπούν** δυσάρεστες εξελίξεις, που θα δημιουργήσουν μείζονα προβλήματα στην **ευρύτερη περιοχή**...

Αυτό σημαίνει ότι πρέπει να έχουμε μια βαλκανική πολιτική, όπου, είτε αυτόνομα, **εμείς** —με δικιά μας, ελληνική πρωτοβουλία— είτε με την βοήθεια της

Ευρωπαϊκής Κοινότητας, θα βοηθήσουμε τις χώρες αυτές να ακολουθήσουν μια πορεία **εκδημοκρατισμού**, χωρίς μεγάλους κλυδωνισμούς, μια πορεία **οικονομικής ανόρθωσης**, αποφεύγοντας ευρύτερες εντάσεις και καταστροφικές κρίσεις...

Συμφωνώ μαζί σας, ότι χρειάζεται μεγάλη προσοχή και μεγάλη προσπάθεια...

Συμφωνώ, επίσης, μαζί σας, ότι τα διάφορα τρέχοντα θέματα της ελληνικής επικαιρότητας —όπως αυτό το «πλαφόν» στον εκλογικό νόμο, που αναφέρατε για παράδειγμα— είναι θέματα πολύ **μικρής** σημασίας, σε σχέση μ' αυτό το πρόβλημα (των Βαλκανίων) που **δεν** συζητιέται αυτή την στιγμή στην Ελλάδα...

Η, τουλάχιστον, **δεν** συζητιέται στην έκταση που θα **έπρεπε**...

Ελλάδα, Τουρκία και Ευρώπη

—**Ερ.:** Και ένα τελευταίο ερώτημα για την εξωτερική πολιτική: Η Τουρκία διεκδικεί χρόνια τώρα —και **δεν** το κρύβει— να γίνει ο **«κρίκος»** της Μουσουλμανικής Ανατολής με την ΕΟΚ, θα λέγαμε ευρύτερα με την Δύση, με την Χριστιανική Δύση...

Για την ώρα, πάντως, η Τουρκία είναι **εκτός** ΕΟΚ! Και θα **παραμείνει** εκτός ΕΟΚ, μιά και **προτεραιότητα** για την Κοινότητα, έχει τώρα η απορρόφηση των ανατολικών χωρών...

Η Ελλάδα, αντίστοιχα, έχει κι **αυτή** την φιλοδοξία να γίνει «γέφυρα» Ευρώπης—Μέσης Ανατολής!

Ισως, μάλιστα, το γεγονός ότι δυο χώρες —η **Ελλάδα** και η **Τουρκία**— φιλοδοξούν να κάνουν το **ίδιο** ακριβώς πράγμα (να «γεφυρώσουν» την Ευρώπη με την Μέση Ανατολή) είναι και ο βαθύτερος λόγος της ιστορικής αντιπαράθεσής τους (πέρα από τις τοπικές εστίες έντασης, μεταξύ τους και τα επιμέρους προβλήματα).

Πώς βλέπετε εσείς —με τις συνθήκες που διαμορφώθηκαν τον τελευταίο χρόνο— ένα **άξονα Ελλάδας—Κύπρου**, ως «εφαλτήριο» της Ευρώπης στην Μέση Ανατολή;

—**Απ.:** Κοιτάχτε: Πάντα στην ανάλυση μας πρέπει να λαμβάνουμε σοβαρά υπ' όψιν ότι υπάρχει **τουρκικός επεκτατισμός!**

Ενας επεκτατισμός, μάλιστα, που γίνεται **πιο έντονος** σε στιγμές εσωτερικής **κρίσης** στην Τουρκία. Όταν η Αγκυρα προσπαθεί να ξεπεράσει τα εσωτερικά της προβλήματα στρέφοντας την προσοχή του τουρκικού λαού, στις, δήθεν, κρίσιμες σχέσεις με την Ελλάδα...

Το δεύτερο που πρέπει να έχουμε υπ' όψιν μας, είναι ότι η Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα, αν θέλει να προχωρήσει προς την Ευρωπαϊκή **Ενωση**

—και αυτός είναι ο **μόνος** δρόμος εξέλιξής της— **δεν** μπορεί παρά να είναι ένας χώρος όπου υπάρχουν **κοινά πολιτιστικά δεδομένα!**

Δηλαδή, πρέπει να υπάρχει **ίδια** αντίληψη για την **Δημοκρατία**, **ίδια** αντίληψη για την οργάνωση της **κοινωνίας**, τον ρόλο του **ατόμου**, **κοινές αξίες**...

Στην Ευρώπη **δεν** έχουν τις ίδιες αξίες μ' αυτές που έχει μια **ισλαμική** χώρα!

Χωρίς αυτό να έχει χαρακτήρα επίκρισης για τις μουσουλμανικές χώρες...

Απλά, είναι **διαφορετική** η Ευρώπη από τις χώρες του **Ισλάμ!**

Δεν βλέπω, λοιπόν, δυνατή την ένταξη της Τουρκίας στην Ευρώπη.

Για τις **πολλές δεκαετίες** που έρχονται...

Θα πρέπει λοιπόν η **Ελλάδα**, **ανανκαστικά**, να παίξει τον ρόλο του **«κρίκου»** της Ευρώπης, με την **Μέση Ανατολή** και τις χώρες του **Αραβικού Κόσμου**...

Θα πρέπει η Ελλάδα να παρουσιάσει στους υπόλοιπους εταίρους της Κοινότητας μια **σαφή** προοπτική για τον ρόλο της αυτό και να **δουλέψει** προς αυτή την κατεύθυνση...

—**Ερ.:** Η Ελλάδα **μαζί** με την Κύπρο;

—**Απ.:** Βεβαίως, η Ελλάδα **μαζί** με την **Κύπρο!**

Αυτό **δεν** έχει γίνει ακόμα για πολλούς λόγους, αλλά σίγουρα θα πρέπει να είναι **αποστολή** της ελληνικής εξωτερικής πολιτικής τα επόμενα χρόνια...

Πακέτο οικονομικών μέτρων...

—**Ερ.:** Ας περάσουμε τώρα σε ένα τομέα όπου εσείς δουλέψατε περισσότερο. Είσασαν υπουργός Γεωργίας, στην πρώτη τετραετία του ΠΑΣΟΚ και ύστερα υπουργός Εθνικής Οικονομίας από το 1985 ως το 1987, για δυόμισι περίπου χρόνια. Ας αναφερθούμε λοιπόν, στην προσωπική σας εμπειρία, κυρίως από το υπουργείο Εθνικής Οικονομίας...

Ας αρχίσουμε, ανάποδα από τώρα πηγαίνοντας προς τα πίσω: Αν σήμερα είχατε, ας πούμε μια «μαγική ράβδο» να επιβάλετε **μία** απόφαση —ξέρω ότι είναι **πακέτο πολλών μέτρων** αυτό που χρειάζεται, αλλά θέλω να απομονώσω το πιο **κρίσιμο**, κατά την κρίση σας βεβαίως— ποιο θα ήταν το **ένα** αυτό μέτρο: Η **επέκταση της φορολογικής** βάσης (το ρωτώ αυτό γιατί έχετε διατελέσει υπουργός Γεωργίας και το πολυσυζητημένο αυτό μέτρο αφορά και την φορολόγηση του αγροτικού εισοδήματος), θα ήταν η **τραπεζική μεταρρύθμιση**, θα ήταν μια νέα **αυστηρή** εισοδηματική πολιτική;

Ποιο θα ήταν το πιο κρίσιμο μέτρο που θα παίρνατε;

—**Απ.:** Πρέπει να σας πω ότι η αντίληψη πως υπάρχει **ένα** «κρίσιμο» μέτρο, για την οικονομία είναι μια αντίληψη που εγώ, προσωπικά, **δεν** συμμερίζομαι...

Εκείνο που χρειάζεται η ελληνική οικονομία είναι μια σειρά **συντονισμένων** μέτρων! **Ενα πρόγραμμα** σταθεροποίησης και **ένα πλαίσιο** ανάπτυξης...

Η οικονομική πολιτική της Κυβέρνησης της **Ν. Δημοκρατίας** και **πριν** το 1981 και από τον Ιούνιο του 1989 **έπασχε** και **πάσχει** για αυτό ακριβώς τον λόγο: Γιατί συγκεντρώνεται σε **μία** μόνο κατεύθυνση!

Δεν μπορεί να υπάρξει **σταθεροποίηση** της οικονομίας **μόνο** με μέτρα που αφορούν το δημόσιο **έλλειμμα!** Αν δεν συνοδεύονται από μέτρα που **καταπολεμούν** τον **πληθωρισμό**, τα **ελλείμματα** στο **ισοζύγιο πληρωμών**, αν δεν ρυθμίσουν δηλαδή, παράλληλα με τα **δημοσιονομικά** ελλείμματα και τα προβλήματα της **νομισματικής** και της **εισοδηματικής** πολιτικής...

Η οικονομία είναι ένα σύνολο χώρων που **αλληλοσυνδέονται** και γι' αυτό πρέπει να επιδρά κανείς σ' **όλους** αυτούς

τους χώρους ταυτόχρονα!

Επέκταση της φορολογικής βάσης

Βέβαια, υπάρχουν κάποια προβλήματα, σε κάθε περίοδο, που είναι πιο έντονα. Και, όπως σωστά επισημαίνετε, το πιο έντονο πρόβλημα αυτή την στιγμή στην Ελλάδα, είναι τα **δημόσια ελλείμματα!**

Το κράτος μας δεν εισπράττει φόρους σε τέτοιο ρυθμό, ώστε να μπορεί να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του. Πρέπει να εισπράξει **περισσότερους φόρους!**

Και ένας τρόπος να εισπράξει περισσότερους φόρους είναι να υποχρεώσει όλους τους Έλληνες που μπορούν να πληρώσουν περισσότερο, να το κάνουν!

Υπάρχουν κατηγορίες, στην Ελλάδα, που είτε πληρώνουν **ελάχιστους** φόρους, είτε δεν πληρώνουν **καθόλου** φόρους: Όπως οι **ελεύθεροι επαγγελματίες**, όπως και οι **αγρότες**, τους οποίους αναφέρατε...

Είναι μια πρακτική στην ελληνική ύπαιθρο, οι αγρότες να **μην** δηλώνουν το εισοδήμά τους. Όμως το εισόδημα **μερικών** αγροτών είναι πολύ **υψηλότερο** από το εισόδημα εκείνων που ζούν σε αστικές περιοχές και κυρίως όσων ζούν από τον **μισθό** τους...

Η κοινωνική **δικαιοσύνη** και η **ισότητα** απαιτούν, να πληρώσουν κι αυτοί και όλοι οι Έλληνες τους ίδιους φόρους...

Γι' αυτό απαιτείται να γίνει μια προσπάθεια, να γίνει αυτό που ονομάζεται **«διεύρυνση της φορολογικής βάσης»**, δηλαδή να πληρώνουν φόρους όλοι όσοι έχουν υποχρέωση...

Όπως πρέπει να γίνει μια προσπάθεια για τον **περιορισμό** μιας σειράς **παροχών**, οι οποίες, σ' αυτή την φάση της ανάπτυξης στην Ελλάδα, **δεν** είναι πια αναγκαίες: Για παράδειγμα **ενισχύσεις**—επιδοτήσεις σε επιχειρήσεις που μπορούν από μόνες τους να λειτουργήσουν κερδοφόρα...

Η τραπεζική μεταρρύθμιση...

—**Ερ.:** Ο κ. Παπανδρέου, σε δυο τουλάχιστον περιπτώσεις είχε εξαγγείλει **τραπεζική** μεταρρύθμιση. Η δεύτερη φορά ήταν —αν δεν απατώμαι— στις παραμονές των εκλογών του 1985. Ακόμα δεν έχει γίνει...

—**Απ.:** Σ' αυτό το θέμα θα μου επιτρέψετε να σας ενημερώσω ότι μετά το 1985, το 1986 για την ακρίβεια, υπήρξε μια έκθεση του υπουργείου Εθνικής Οικονομίας για την **αναμόρφωση** του τραπεζικού συστήματος.

Πολλά από τα μέτρα που πρότεινε η έκθεση εκείνη έχουν **ήδη εφαρμοστεί!** Το τραπεζικό σύστημα έχει σημαντικά απελευθερωθεί σήμερα, σε σχέση με παλαιά, όμως είναι αλήθεια ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα **δεν** είναι ακόμα ελεύθερο να λειτουργήσει, σύμφωνα με τους κανόνες της ελεύθερης **αγοράς**.

Συμφωνώ μαζί σας ότι οι περιορισμοί που επιβλήθηκαν στις δεκαετίες του 1950 και 1960—είναι σε πάρα πολλά σημεία **περιττοί!**

Θα πρέπει να λειτουργήσουν σήμερα οι Τράπεζες πολύ πιο **ελεύθερα**, να παίρνουν πρωτοβουλίες και να βοηθούν όσους θέλουν και μπορούν να αναπτύξουν επιχειρηματικές δραστηριότητες, να δανειστούν τα αναγκαία ποσά...

Είναι ένα θέμα που πρέπει αναμφισβήτητα να προωθηθεί, αλλά το ΠΑΣΟΚ έκανε **σημαντικά βήματα** σ' αυτή την κατεύθυνση...

—**Ερ.:** Και επί της εποχής του προκατόχου σας στο υπουργείο Εθνικής Οικονομίας —του κ. Αρσένη— άρχισαν τα βήματα αυτά;

—**Απ.:** Η τραπεζική απελευθέρωση άρχισε το **1986!**

—**Ερ.:** Πάντως, ακόμα η τραπεζική

δανειοδότηση στην Ελλάδα γίνεται βασικά με εγγυήσεις **ακινήτων!** Ετσι δεν είναι;

—**Απ.:** Αυτό είναι έτσι όπως το λέτε, αλλά αυτό **δεν** είναι θέμα ρυθμίσεων, είναι θέμα **νοοτροπίας** των ελληνικών τραπεζών, μιας νοοτροπίας που θα ξεπεραστεί μόνο αν υπάρξει **ελεύθερος ανταγωνισμός** και αναγκάζονται οι τράπεζες να κερδίζουν παλαιές και χωρίς έγγεια ιδιοκτησία...

Το φαινόμενο που παρατηρείται στην Ελλάδα είναι να υπάρχει **μεγάλη ζήτηση** δανειακών κεφαλαίων και μικρή προσφορά από τις Τράπεζες...

—**Ερ.:** Επίσης υπάρχει περιορισμός στην κυκλοφορία **«λογιστικού χρήματος»**, έτσι δεν είναι;

—**Απ.:** Υπάρχουν, όντως, κάποιοι περιορισμοί σχετικά με **επιταγές, συναλλαγματικές** κ.λ.π. ...

—**Ερ.:** Και **«πλαστικό χρήμα»** (πιστωτικές κάρτες, αυτόματες αναλήψεις κ.λ.π.) δεν υφίστανται στην Ελλάδα ακόμα...

—**Απ.:** Το «πλαστικό χρήμα» **δεν** έχει επεκταθεί ακόμα στην Ελλάδα, αλλά αυτό είναι, επίσης, πρακτικό θέμα...

Μεταρρυθμίσεις και τρέχουσα διαχείριση...

—**Ερ.:** Θα λέγατε ότι οι **μεταρρυθμίσεις** αυτές — η φορολογική μεταρρύθμιση, που και εσείς νομίζω παλέψατε τότε, και η τραπεζική μεταρρύθμιση, που άρχισε επί δική σας υπουργίας — έχουν την ίδια σημασία με τρέχοντα μέτρα οικονομικής πολιτικής, όπως η εισοδηματική πολιτική, ο δημοσιονομικός και νομισματικός περιορισμός;

Ποιά είναι η σχέση των οικονομικών **μεταρρυθμίσεων** με τα **τρέχοντα** μέσα οικονομικής διαχείρισης;

—**Απ.:** Κοιτάξτε, και οι μεταρρυθμίσεις που αναφέρατε έχουν μεγάλη σημασία και είναι **τμήμα** ενός συνολικού πακέτου. Αλλά τραπεζική μεταρρύθμιση, για παράδειγμα, είναι κάτι που θα αποδώσει **μεσοπρόθεσμα**, ενώ χρειάζονται και μέτρα **άμεσης** απόδοσης: Για να περιοριστεί ο **πληθωρισμός**, να περιοπούν τα **ελλείμματα** του δημοσίου.

Μέτρα «άμεσης απόδοσης» είναι, για παράδειγμα ο περιορισμός των **επιδοτήσεων** και γενικότερα των **δαπανών**, και η αύξηση των **εισπράξεων** του δημόσιου (της φορολογίας).

Η ιστορία μιας διαφωνίας...

—**Ερ.:** Εσείς παραιτηθήκατε από την Κυβέρνηση του ΠΑΣΟΚ...

—**Απ.:** Ναι, τον Νοέμβριο του 1987.

—**Ερ.:** Και παραιτηθήκατε **διαφωνώντας**, αν δεν κάνω λάθος. Μάλιστα, είχατε στείλει και μία πολύ εύγλωττη επιστολή παραίτησης προς τον Πρωθυπουργό...

—**Απ.:** Οντως τον Νοέμβριο του 1987 υπήρχε μία διαφωνία σχετικά με την οικονομική πολιτική που έπρεπε να ακολουθηθεί στο εξής...

—Μία αντίληψη, αυτή που επικράτησε τελικά, η οποία υποστήριζε ότι η «σταθεροποίηση» της οικονομίας είχε ήδη αποδώσει, το πρόγραμμα σταθεροποίησης είχε ήδη ολοκληρωθεί, και ότι θα μπορούσε να αρχίσει, και πάλι, μια «επεκτατική» πολιτική του δημοσίου.

—Υπήρχε και μία άλλη αντίληψη, την οποία ασπάζομαι εγώ, ότι η σταθεροποίησης **δεν** έχει ολοκληρωθεί, ότι θα έπρεπε να **συνεχισθεί**, και ότι θα έπρεπε να εξηγηθεί στον ελληνικό λαό ότι θα μπορούσαμε να πορευθούμε μια πορεία ανάπτυξης δίχως ιδιαίτερες δυσκολίες, αν συνεχίζαμε εκείνη την προσπάθεια για δύο ή τρία χρόνια ακόμα...

Η τελική επικράτηση της **πρώτης** άποψης, με τον **τρόπο** που επικράτησε, με

υποχρέωσε τότε σε παραίτηση...

Πιστεύω ότι εκ των υστέρων δικαιώθηκα! Διότι, **αμέσως μετά** αυξήθηκαν πάλι τα ελλείμματα του δημοσίου, άρχισε να **επιταχύνεται** ο πληθωρισμός, και το 1989 η οικονομική κατάσταση είχε **χειροτερεύσει** σε σχέση με τις αρχές του 1988 (όταν είχαν αρχίσει να φαίνονται τα αποτελέσματα του σταθεροποιητικού μας προγράμματος).

—**Ερ.:** Επειδή υπάρχει μία σύγχυση στον κόσμο, σε σχέση με αυτά που εσείς θέλατε να κάνετε από το 1988 και πέρα, αν παραμένετε, κι επειδή εσείς, κατά κάποιο τρόπο «χρεωθήκατε» την «λιτότητα» των ετών 1988—'87, πιστεύουν πολλοί ότι αυτά που εσείς θέλατε να κάνετε από το 1988 θα ήταν, ας πούμε «μία από τα ίδια» μια **διαίωνιση** της λιτότητας. Νομίζω ότι **δεν** είχατε αυτό κατά νου...

—**Απ.:** Οχι! Εκείνο που έπρεπε να γίνει από το 1988, ήταν η υιοθέτηση μιας εισοδηματικής πολιτικής που θα αύξανε το **πραγματικό εισόδημα** των εργαζομένων, αλλά με ρυθμό ανάλογο με την αύξηση της **παραγωγικότητας**...

Και το δεύτερο — και κύριο — που επεδίωκα, ήταν μία πολύ **εντατική** προσπάθεια για τον περιορισμό των **ελλειμμάτων** του δημοσίου, ελλειμμάτων που **τότε** κυμαίνονταν γύρω στο 14% του Ακαθάριστου Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ).

Εκείνο το ποσοστό, πίστευα τότε ότι ήταν πάρα πολύ **υψηλό** — και αποδείχθηκε ότι όντως ήταν υψηλό, αφού έδωσε αφορμή στην περαιτέρω «επέκταση»...

Ποιός έφταιξε για την οικονομική κρίση...

—**Ερ.:** Να σας κάνω, κ. Σημίτη, και μία τελευταία ερώτηση στο θέμα αυτό. Πολλοί — στον χώρο τον δικό σας, για να το πω καθαρά, στον χώρο, δηλαδή του ΠΑΣΟΚ — πιστεύουν ότι η **σημερινή** οικονομική κρίση έχει τις ρίζες της στην τρίμηνη περίοδο της διακυβέρνησης Τζαννετάκη. Επειδή εμείς, αντίθετα πιστεύουμε, και το έχουμε υποστηρίξει κατ'επανάληψη, ότι η σημερινή κρίση έχει τις ρίζες της στην διαμάχη στην οποία εσείς πρωταγωνιστήσατε και χάσατε τον Νοέμβριο του 1987, **εσείς** τί θα λέγατε εκ των υστέρων;

—**Απ.:** Οι αποφάσεις που πάρθηκαν στο τέλος του 1987 οδήγησαν την οικονομία σε μία περίοδο **αυξανόμενων** ελλειμμάτων! Άλλο αν αργότερα, είχαν παρθεί σωστές αποφάσεις — περιορισμού ελλειμμάτων, καταπολέμησης πληθωρισμού — **δεν** θα είχαμε, αυτή την στιγμή, τα προβλήματα που έχουμε...

Ανέφερα και στην Ελλάδα, και αλλού, το εξής παράδειγμα για να εξηγήσω τις εξελίξεις αυτές...

Το ΠΑΣΟΚ πάλι πορεία ενός αυτοκινήτου σε μία κατηφόρα...

Η κυβέρνηση Τζαννετάκη και οι μέτεπειτα κυβερνήσεις αντί να πατήσουν **φρένο**, όπως θα έπρεπε, πάτησαν γκάζι...

«Πάτησαν γκάζι», για να κερδίσουν τις εκλογές, κι έτσι δημιούργησαν νέα και επιπρόσθετα προβλήματα...

Η Ν. Δημοκρατία τον Απρίλιο του 1990, αντί να εφαρμόσει ένα **συνολικό** πρόγραμμα αντιμετώπισης των προβλημάτων πήρε κάποια **αποσπασματικά** μέτρα και έτσι, επίσης, οδήγησε σε χειροτέρευση της κρίσης!

Αντιλήφθηκε στην αρχή το οικονομικό πρόβλημα σαν ένα ζήτημα **έλλειψης εισπράξεων** του Δημοσίου, αδιαφόρησε για τον **πληθωρισμό** και αδιαφόρησε ακόμα για την εξέλιξη στο **ισοζύγιο πληρωμών**...

Μετά από τέσσερις μήνες περίπου, κατανόησε ότι θα έπρεπε να έχουν παρθεί κάποια μέτρα και στο μέτωπο του πληθωρισμού, και στο μέτωπο του ισοζυγίου, αλλά αυτά τα μέτρα **δεν** τα έχει πάρει ακόμα...

Γι' αυτό βρισκόμαστε σε συνεχείς

διαπραγματεύσεις με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα για τις προϋποθέσεις υπό τις οποίες πρέπει να δοθεί το **δάνειο**, και γι' αυτό συνεχίζει η **ασάφεια** για το τί θα συμβεί τους επόμενους μήνες...

Συνοψίζοντας, λοιπόν, η απάντησή μου στο ερώτημα σας είναι ότι, αν έγινε ένα **λάθος** στα τέλη του '87, το λάθος αυτό **μεγεθύνθηκε** κατά πολύ στα χρόνια που ακολούθησαν...

Ποιά αντιπολίτευση...

—**Ερ.:** Κ. Σημίτη, επειδή εσείς προσωπικά, έχετε κατ'επανάληψιν επισημάνει την ανάγκη μίας πιο **ουσιαστικής** αντιπολίτευσης. Μίας αντιπολίτευσης που να μη... «σκοράρει πόντους», από την φθορά της κυβέρνησης, μόνο, αλλά να ανοίγει και διεξόδους για την χώρα. Για να το επισημαίνετε αυτό με τόση έμφαση, και συνέχεια— πράγμα με το οποίο, παρεμπιπτόντως, εμείς συμφωνούμε — υποδηλώνετε, μάλλον, ότι **δεν** υπάρχει μια τέτοια αντιπολίτευση σήμερα...

Πιστεύετε ότι η αντιπολίτευση που άσκησε το ΠΑΣΟΚ στην περίοδο Τζαννετάκη, το καλοκαίρι του 1989, **βοήθησε** την τότε κυβέρνηση, αλλά και την μετέπειτα (όπου συμμετείχε το ΠΑΣΟΚ) να «πατήσει φρένο στην κατηφόρα»;

Και **σήμερα**, πιστεύετε ότι το είδος της αντιπολίτευσης που ασκεί το ΠΑΣΟΚ, βοηθά να έρθουν στην επιφάνεια τα κυβερνητικά κενά — που αναμφισβήτητα υπάρχουν — και να καλυφθούν;

—**Απ.:** Η αντιπολίτευση **δεν** έχει κυβερνητική ευθύνη...

—**Ερ.:** Έχει ευθύνη πάντως...

—**Απ.:** Έχει ευθύνη, βεβαίως...

Αλλά η αντιπολίτευση **δεν** έχει την δυνατότητα, στην Ελλάδα, να προτείνει ένα συνολικό πρόγραμμα...

Και **δεν** έχει αυτή την δυνατότητα, διότι, δυστυχώς ακόμη στην Ελλάδα τα περισσότερα στοιχεία είναι **απόρρητα**, η οικονομική κατάσταση **δεν** είναι ευρύτερα γνωστή— έξω από τις αρμόδιες υπηρεσίες, οι οποίες, όμως αρνούνται να δώσουν πληροφορίες...

Παρά την καλή θέληση που μπορεί να έχουν ενδεχομένως οι επικεφαλής των υπουργείων...

Η αντιπολίτευση, ωστόσο, έχει **χρέος** να έχει σαφείς γενικές κατευθύνσεις! Έχει χρέος να χαράξει μια πολιτική που θέτει ένα συγκεκριμένο πλαίσιο.

Σ' ό,τι αφορά τα οικονομικά, η αντιπολίτευση πρέπει να διατυπώσει μία συγκεκριμένη άποψη για το **πώς** πρέπει να επιτευχθεί η σταθεροποίηση της οικονομίας σε γενικές γραμμές, και να διατυπώσει μία άποψη για το **ποιά** θα πρέπει να είναι τα **αναπτυξιακά** μέτρα, σε γενικές γραμμές...

Επίσης — μία και η αντιπολίτευση σήμερα τυγχάνει να είναι **σοσιαλιστική** — πρέπει να διατυπώσει μίαν άποψη για το πώς θα προωθήσει την **κοινωνική** δικαιοσύνη...

Προσωπικά **δεν** πιστεύω ότι αυτό μπορεί να γίνει μέσα από ένα γραφείο...

Εκείνο το οποίο θα πρέπει να κάνει το ΠΑΣΟΚ — και ολόκληρη η αντιπολίτευση — είναι μία εντατική συζήτηση με τις οργανώσεις των **εργαζομένων**, και με όλους τους **κοινωνικούς** φορείς...

Απ' αυτή την συζήτηση κι από τα στοιχεία — τα οποία έχει, πρέπει να διαμορφώσει το πρόγραμμα της.

Γιατί ένα πρόγραμμα που **δεν** θα είναι κατανοητό, ούτε αποδεκτό από τον λαό, είναι ένα πρόγραμμα που θα θεωρηθεί ως «αυταρχικό», και **δεν** θα έχει κοινωνική συναίνεση...

Η αντιπολίτευση έχει τώρα χρόνο να δημιουργήσει αυτή την συναίνεση γύρω από τις κατευθύνσεις της οικονομικής πολιτικής...

Κι αυτό, δυστυχώς, **δεν** έχει γίνει στο μέτρο που θα έπρεπε...